

[Transcript] Naudio Dox / Risktagarna del 4: Oljans baksida

Podden du ska lyssna på finns också på appen Nodio, poddtjänsten för dig som älskar dokumentärer. Lyssna på hundratals titlar inom True Crime, historia och samhälle, utan reklam och före alla andra i appen Nodio.

Hej Sverige! Apoteket finns här för dig och alla du tycker om.

Just nu får du 25 % rabatt när du köper två kosttillskott hos oss. Välkommen till oss på Apoteket.

Kosttillskott ersätter inte en varierad kost och en hälsosam livsstil.

Så här års får jag som köksbord komma ut i det gröna och vara med på grillmiddagarna.

Idag blev det kycklingsbett i olika marinader, chili och ingefärak, paprika och urter och jalapeno och vitlök.

Ja, de är färdigmarinerade förstås.

Lönneberga värt att samlas kring.

Det går bra nu för familjen Lundin. Pengar rullar in på ett sätt som det aldrig tidigare gjort.

Men lyckerhuset kommer inte vara länge för familjen Lundin.

För snart nås dem av att en förundersökning har påbörjas i Stockholm mot Lundin.

Och deras oljeverksamhet är södra Sudan mellan åren 1997 till 2003.

Men hur ser du på, menar det finns så många kritiker och så många böcker, eller inte många böcker, men det är ett antal böcker som har tagits fram, som lägger fram argumenter som är helt oköniga.

När utredare sedan började titta på Lundinfamiljens verksamhet i Sudan, så var det naturligt att man utredde Karl-Bildskopplingar till detta och ansvar.

De här oljepengarna är så fruktansvärt mycket, så alla vill komma åt dem.

Och den första som kommer åt dem är ju regeringen.

Och är det liksom ett land där med dåliga institutioner,

då är regeringen och regeringens medlemmar som tar pengarna och blir ohyggligt rika.

Du lyssnar på avsnitt 4 om Risktagarna,

en podcast-serie i fem delar om Sveriges främsta oljefamilj Lundin,

med mig Mohamed Elabed och ekonomi-journalisten Immanuel Sedia,

som genom åren har blivit en expert på familjen.

I förra avsnittet fick du följa med på familjen Lundins framgångar och motkonger.

Vi började avsnittet i Vancouver, i Lukas Lundins flotta våning, där han träffade Immanuel Sedia.

Under samma tid som Immanuel i Vancouver,

sitter de två svenska journalisterna Martin Schibbey och Johan Persson

hektade i ett fängelse i etioppen,

efter att det har blivit tillfångna tagna när de granskade Lundins oljeprospretering i landet.

Samtidigt skördar familjen Lundin nya framgångar

när de lyckas med det som pappa Adolf alltid drömde om.

De hittar en så kallad elefant, utanför Norges kust.

Med andra ord, oljetillgångar på över 100 miljoner oljefat.

Men i skuggan av de nya framgångarna påbörjas en förundersökning i Sverige mot Lundins tidigare verksamhet i Sudan.

Men det är kärnfrågan egentligen, kände du till eller inte?

Ja, men kärnfrågan är ju du hevda.

Jag hevda absolut, men det spelar ingen roll för att även du inte minns rapporten.

Ja, men det spelar en jävla roll.

Om du känner till eller inte och säger att du bestäder sin rapport och säger att den har inte bestöderat för styr som jag vet, och säger att du har den.

Ja, det har det. Men om du inte minns det, så får jag för kärnfrågan hur du vidare.

Kände du till eller inte?

Kände till.

Känns det på.

Känns det på.

Känns det på.

Känns det på.

Kände du till eller inte?

Kände du till.

Känns det i studien.

Känns det på.

Att de skedde övergrepp i regionen och så vidare.

Men sedan är det en fråga som är juridisk alltså, för om det går att bevisa att någon är skyldig för det här, det tror jag inte vi någon sen trodde.

Ekspert som skrev rapporten eller vi trodde väl...

Det blev otroligt förvarnad när polisen tog upp tillsammans att inte hon skulle han på policeutdragning.

Jag träffade Lucas Lundil för en grande månad sen i Bank K.

Han sa aldrig mer en kollbild till min styrelse.

Nej men alltså vad vill han vara menad då?

Det håller jag med om att han tycker då att hans företag har blivit liksom smutskastad, politiskt smutskastad av folk som vill komma åt mig.

Ja.

Och det håller jag ju med.

Det är ett historiskt åtal då två företagsledare för första gången kan bli åtalaren för medjälp till folkrättsbrott.

Det är Lundin Oys, dåvarande chefer Alex Schneider och Ia Lundin som anklagas för att förvärra konflikten i Sudan med sin närvaro,

vilket har lett till att cirka 20 000 människor dött och många många fler fördrivits.

För att förstå det här komplicerade åtalet måste vi först berätta lite om landet Sudan, som blev självständigt 1956, men sedan dess har präglas av inbördeskrig i flera disenjer.

Det är tillytande största landet som efter kommunaltiden blir ett land.

Det här är Petter Bolmen.

Han arbetar på global idé som sedan 2008 samarbetar med den hålländska organisationen PAX.

PAX är en av ett par organisationer som ligger bakom European Correlation on Oil i Sudan, även kallad ECOS.

De arbetar med för upprättelse för många civila i Sudan som dödades eller fördrivs i samband med

inbördeskriget.

Och som i många afrikanska länder så är ju kolonial gränssättningarna slumpmässiga, vilket innebär att befolkningsgrupper som kanske inte har någonting med varandra att göra, är gemensamt att tvingas in och försöka bygga en stads.

Och i Sudan så är det väl kanske en extremt komplicerat, eftersom det finns det muslimska norr och den krisna animistiska söden.

Och det finns liksom ingen enhet i den här stadsbyggnaden.

Men det är också som utnyttjas som man ser då när islamismen bor på en större kraft i de muslimska länderna.

Så är ju Sudan också en av de länderna som blir mer radikaliserade.

Om man gör snabbsbolag så kommer ju då och så hittar man då olja, då blir ju den här konflikten skarp nästan direkt.

Familjellundin är inte det första oljebolaget som verkar i söra Sudan.

Det amerikanska oljebolaget Chevron var först man hittade olja i Sudan 1978.

Fem år senare bröt det andra inbördeskriget ute i landet.

Men det är många som än idag anser att det inte går att bortse från att inbördeskrigets sammanföll strax efter att man hittar olja.

Ja, Chevron kallar ju hem direkt efter att de har attackerat Rukon, alltså deras oljekontor där.

Så drar ju de, lämnar ju då Sudan och egentligen gör dem ingenting mer.

Ända testet, de tvingas sälja 91. För det står ju i de här kontraktet att du måste fortsätta att göra vissa saker.

Har du inte gjort det så faller konsektionen och den skulle ju falla 91.

Och det är lite intressant varför Lundin kommer in 91.

Det är i början av 90-talet som Lundin Oil tilldelas en oljekonsektion av regeringen i kanton.

De har fått rätten att borra efter olja i södra Sudan.

I ett område som då kontrolleras av rebellgrupperna SPLA som står för sudanesiska folkes befrielsearmé.

Ja, det är de här Wildcatters, precis. De amerikanska bolagen har ett varumärke att skydda.

Chevron och Conoco Phillips och sådana, de kan ju inte vara i krigson i huvudet som helst än en massa människor dör.

För de ska ju sälja bensin i bensinmackor och så vidare. Och det är ju kända varumärken.

Så de drar sig ur, det är lite typiskt om faktiskt.

Det här är journalisten och författaren Kerstin Lundell som skrivit boken Affärer i blod och olja.

Där har hon på plats granska familjen Lundins verksamhet i södra Sudan.

Det här är så illa den här berättelserna så att amerikanerna är the good guys och svenskarna that's the bad guys.

Och då när amerikanerna drar sig ur för att det blir för mycket krig och elända och blodspillan och sånt, ja.

Då kommer de här småföretagen av vilka då ett har varit svensk.

Och tar över i en verk, då blir ju priset för den här verksamheten lägre.

Det blir ju oattraktivt objekt. Det är inte så många som vill ha det.

Om de lyckas hitta olja så blir det inkomster till slut ändå.

Om de kralar sig igenom den här jobbiga perioden.

För de kanske också är krig och rebeler som hotar verksamheten. För det var ju så för Lundin.

[Transcript] Naudio Dox / Risktagarna del 4: Oljans baksida

Dels egen personal blev jag hotad.

Så där kommer de in. För det är en bra affär.

Det blir ett vakuum, ett affärsvakuum. Så den som vågar kan ta för sig.

En av de första sakerna som Lundin gör när de har tillhörskoncessionen är att de bygger en 14 mil lång väg

som går från Rebecona ner till deras oljefält i söder som ligger i ler.

Jag har underbart för dem kanske. För dem hittar ju ganska mycket olja och känner väldigt mycket pengar.

Men för de som bodde där så är jag ju sett spåren efter nedbrända byar.

För att infrastrukturen kan man säga om man räknar byggnader in i infrastruktur ändas ju radikalt och drastiskt.

Men för de som bodde där var det verkligen inte till och bättre. Det var de mycket eniga om.

Och lokalbefolkningen säger att om vägen skulle vara bra för dem så säger de att det var döden som kom på vägen.

Det kallas ju dödens väg. Men för att det här kom först så kom ett förlygplan.

Eller först kom militären. Först kom militären och rensade.

Sen kom det vägbyggare och sen kom de som arbetade med oljeverksamhet.

De hade anlitat det kinesiskt företag tydligen.

Många vittnesmål som Kerstin samlar in till sin bok vittnar även om att militärplan och bepansade helikopter

som använder lundinbolagens flygfält. De släpper bomber från höga höjder och de skjuter sig vidare från nära håll.

Södra Sedan kallade de för Antonov-bombarna. Det var lite typiskt.

Det var en enorma transportflygplan som var tillverkade i Ukraina och som såldes billigt efter Sovjetunionen fall.

De fylldes med klusterbomber som man då slängde ner över de här byarna där de har halvntak och lerväggar.

Det är brennbart material och sen är det en massa metall som sprider sig.

Det är en man som berättat att det var nån metallbit som hade bara skruvit av halsen på någon.

Så huvudet ramlade av. Sådana hemska saker.

Faktum var att jag träffade några norska biståndsarbetare där nere i Södra Sedan.

Då sa de, kolla, du ska fråga efter helikopterarna. Så har de frågat efter helikopterarna.

Så du letade efter rapporter om helikopterar.

Det var väl så att det var, har jag förstått senare, det är hind-helikopterar, fortfarande gamla grejer från Sovjetunionen

som när de transporterade ut soldater på fält och några av de här helikopterarna tillhörde väl lundinsfären.

Deras flygplats hade används. Och jag såg deras flygplats för det var faktiskt där vi landade när vi flaggade upp från Juba till Ollefältet och landade på Lundins gamla flygplats.

Redan 2001 kommer en rapport från frivilligorganisationen Christian Aid som innehöll fruktansvärda skyldringar.

Christian Aid anklagade regeringen i Sedan för fasansfulla övergrepp.

Att regeringstroende styckor ska ha ränsat områden i söder för oljeproduktion.

Det är allt från trupper som terroriserar civilbefolkningen, bränner ner bostäder och attackerar byar

från luften.

När rapporten släpp så uppstår det i media storm i Sverige, som familjellundin då lyckas vida ut. Men det är inte för när ECOS är klar med sin rapport 2010, som en gång strål kastar ljuset riktas mot Lundin.

Rapporten är klar. Vi har bokad medier som är intresserade, vi har bokad rum och organisationer så ska vi ha ett möte för att vi inte bara ska ha ett möte för dem som jobbar med Sedanfrågan. Jag tror det är typ en vecka innan det här så kommer det svåra samtal.

Och då säger expert att de är hot att stämma oss allihopa.

Nu är det så att ECOS var ju en flera organisationer som gick in, bland annat Christian Aid.

Och Christian Aid hade då, under den här perioden så var det en del företag som började stämma organisationer

som gjorde såna här Watchdog rapporter. Kan man påvisa att det blev en skada av en rapport?

Att aktievärde gått ner eller någonting händer? Så har man ju rätt att stämma dem i England, om man har en verksamhet. Och då var ju Christian Aid väldigt oroliga för det här.

För i en stämningssöker när man har påfakat skadestånd så blir det omvänd bevisföring.

Då måste Christian Aid bevisa att allting de har skrivit är sant.

Nu har ju det där ändrat sig England, det är inte så lätt att stämma någon förskade.

Men under den här perioden så var det ganska oro i bland organisationer som helst på med såna här rapporter.

Så då bestämde de att nej, vi kommer inte att de här som har med i kollektionen så är vi kan inte ge ut den här rapporterna.

Och då var ju vi tvungna att stoppa.

Först i slutet av 2011 kan de släppa Ekos-rapporten.

Och det är efter Kerstin Lundell släpper sin bok Affärer i Blåta Olja om familjen Lundins verksamhet i södra Sudan.

Som Kerstin har jobbat med sedan 2005 efter att ha fått upp ögonen för familjen Lundins oljeverksamhet.

Och då av någon anledning så fick jag upp information.

Det var Amnister Business tror jag som hade tagit in kollbild som ett etiskt föredöme.

Och jag tänkte att var det inte någon till och med den där Lundinbolagen tänkte.

Och så började jag kolla bakåt och då tog jag reda på det som andra redan hade rapporterat.

Och sen fortsatte jag att rapportera och det dök bara upp mer och mer saker.

Det började med att jag googlade helt enkelt och så hittade jag mer och mer och det som andra svensk medier inte hade rapporterat om.

Vinter 2008 bestämmer sig Kerstin Lundell för att åka till södra Sudan för att själv intervjua vittne till sin gransking av Lundins verksamhet i landet.

Därför att först kommer ett litet flygplan och kollar.

Och sen kommer våldet och det lilla flygplan tänker de letar efter oljan.

Och sen kommer våldet och sen kommer oljeverksamheten.

För många av dem som Kerstin Lundell intervjuer ligger det som har hänt än i dag nära i tiden.

För dem är det väldigt uppenbart på grund av tidsaspekten.

Rebellrörelsen som företräder folk in i södra Sudan vill ju inte att militären som försvarar karton.

Förtryckaren i karton ska få pengar. Så det är samma logik där.

Rebellrörelsen vill ju absolut stoppa oljeverksamheten.

Men det är tidsordningen helt enkelt. De beskriver hur det ligger i tiden.

Först kommer ena och sen andra. Först kommer våldet och militären.

Vi har bräns och sen kommer oljeverksamheten.

Det var första hans berättelser som hängde ihop väldigt väl och som väl beskrev över greppen.

Sen behöver vi stödbevisning för så sväng ihop dokumentationen från FN och andra ställen.

Så jag hade ju vittnen, jag hade ju människor.

På den här militärförläggningen var Rebellrörelsen helt enkelt.

De berättade hur man är slagit mot militären för att tindra oljeverksamheten och er övrat utrustning.

Så oljeverksamheten attackerades.

Sommaren 2011, efter att advokaten stendigär skickat kärskinsbok-

och ekosrapporten Anpay Dep till åklagen så inleds en föreundersökning mot bolaget Lundin Oil.

Där företaget misstänks för att ha hjälpt regimen i Sudan som tvingat bort lokalbefolkningen för att underlätta oljeprospektering i södra Sudan.

Mycket har hänt sedan föreundersökningen påbörjades för mer än tio år sedan.

Vad åklagen kom fram till, som vi inte visste för vi hade en tillgång till dokumenten,

är att Lundin 99 har en intern, bestämmer internt att det här funkar inte.

Igen, Petter Bonne som arbetar för PAX, den hålländska organisationen som släppte rapporten Anpay Dep om oljebolagens verksamhet i Sudan.

De här två grupperna slåss mot varandra och slåss om vem som ska ha ansvaret

för att försvara oljeintäckningar, just för att på grund av de här sakerna

att det är ekonomiskt och det gör också de starkare i den norrkonflikten.

Så då säger Lundin, men det här går inte, och då skriver de till,

vi måste kräva att det är Sudan som ansvarar för säkert.

I och med att de gör det så bryter man ju mot skartomavtalet också.

Det här skapar ju också splittringar, även inom Lundins säkerhetspersonal,

skriver att det här kan vara jättedåligt, för då kommer vi att få ännu fler konflikter.

Och jag tror ju att de hade ju rätt.

Även om de under perioder sedans regering kunde ta över vissa områden och få kontroll,

för då backade ju bara de här grupperna ut och sen kom de in och attackade sig efteråt.

Så de hade ju rätt att det gick inte att verka i det här området,

inte att ha en lokal befolkning och då lokal med lisen på den sidan

vilket du inte kunde ha på grund av det sönder- och herska tekniken som sudans regering hade.

Det är alltså samarbetsavtalet som Lundin Oyl skriver med sudans dåvarande president,

Omar Albersir.

Om att utvinna olja som åklagaren lägger fram som startpunkten för åtalet mot Lundin.

Men åklagaren verkar ta den gränsen att vi tar den från den här där de skruv ett avtal med sudans regering.

Därmed ett brott mot skartomavtalet.

Och därefter så byggs de här vägarna för att kunna bygga vägar.

Då förutsätter det att du flyttar på människor och för att du ska kunna ha stabilt och säkert krävst då,

att de områden som Grillankritser ska flyttas ur väg bort från det här.

De bygger, delar vägen och betalar för vägen.

[Transcript] Naudio Dox / Risktagarna del 4: Oljans baksida

Det är en av de mest starka sakerna och när de inte är där så byggs den här vägen.
Det kan man se på Satelit i kort plötsligt står den så här.
Där är en väg, men hur kan de bygga en väg?
När det inte är vad de gick att vara där.
Jag spelar oss av att byggs den här vägen så är det krig.
Och de fortsätter att bygga den så här.
Och det var ett sätt för...
SPLA hade ju bestämt och förstod att de här vägarna är till för att öka kontrollen för sudans regering.
Och om man inte har med det så kan man aldrig utvinna den här olja.
Det är 2015.
Det har gått mer än fyra år sedan. Förnussökningen mot Lundin påbörjades.
I Manel CDA, han har tagit sig till Gjörnav Svejts för att göra två längre intervjuer med Ijan och Lukas Lundin.
När Imanel intervjuar Ijan passar han på att ställa ett par obekvämma frågor om hur Ijan ställer sig till åtalet.
Hur har du påverkats av Sudan till exempel?
Jag har varit mycket påverkad för mig.
Jag var ju vd för International Petroleum Corporation när det var bolaget som var innan Lundin Oil.
Och när vi var där sedan mellan 1997 och 2003 så började vi mycket få mycket uppmärksamhet från oljeförmågorna-lister.
Och då vi reagerade med samma på det.
Vi var där nere och vi såg på marken.
Det var inte vad som skrev så tidningarna.
Vi började med transparency-program.
Först har vi gjort det och visade alla.
Det här är vad som verkligen händer och vad vi gör i Sudan.
Du lyssnar just nu på en Nodio dokumentär.
Visste du att vi också har hundratals andra dokumentärtitlar som tar dig närmare verkligheten?
Här är några smakprov.
Han såg en människorkrupp som hängde på ett konstligt sätt från trappan och ner i köket.
De för insikter är att de personerna de en gång älskat har varit stasi-spioner.
FBI och Homeland Security kämpa med utredningen mot Are Evil.
Och spåren har nu lätt dem vidare till Ryssland.
Du kan upptäcka ett helt bibliotek av dokumentära berättelser att lyssna på hela sommaren i vår app Nodio.
Med koden Sommar lyssnar du som är ny användare i åtta veckor för bara 69 kronor.
Alltså tusentals minuter av dokumentärt berättande för bara 69 kronor.
Ladda ner appen Nodio där appar finns och använd koden Sommar.
Jaha, då var det dags igen. Skola, jobb, rutiner.
Som ser till att göra det på allra bästa sätt och boosta hela höstterminen med ett billigt mobilabonnemang från Hallon.
Skaffa idag på hallon.se
Finns det något bättre än riktigt gott färskmalet kaffe på morgonen?

[Transcript] Naudio Dox / Risktagarna del 4: Oljans baksida

Det skulle väl vara en McToast med rökt skinka och smältost.
Och nu får du båda för bara 30 kronor. Välkommen till McDonalds.
Och så vi bjöd in ambassadörer, vi bjöd in journalister.
Och så det har påverkat både bra och dåligt.
Vi var så öppna och så transparent. Så det skrevs massor och det blev ett väldigt hög profil av det hela.
Men jag tror att det var rätt att göra vad vi gjorde, för vi hade ingenting att göra mellan det.
På frågan om de har något ansvar för att våldsamheterna i Sudan bara eskalerade i takt med att de fortsatte leta olja, svara igen.
Men andra skulle beskriva det som att oljeverksamheten gjorde att det är en tillgång som alla ville åt.
Och det var en tribalstation att klararna ville bråka kring vem som skulle ha makten över där man borrar.
Ni hade fått ett tillstånd som inte man hade kontroll över kanske, från cartoon.
Ja, inbörskriget började innan det fann, innan någon hade även borrar.
Det var intensiteten i den ökar vi med er närvaro.
Ja, kan man säga. Och sen blev det fredslaptal.
Man kan man skulle kunna ställa frågan.
Har det varit fredslaptal om det inte varit olja?
De kan bara fortsätta och slå sig nu idag, säkert.
Det har gått nästan fem år.
Hur känner ni?
Vi har tittat i detaljer vad som hände där när vi var där.
Vi har gått igenom allting.
Det var där om folkbedrivningen för vegansk skull eller vad kallt för genusisen.
Det hände inte helt enkelt.
Jag tänker inte så mycket på de faktiska förrätten med er.
Om jag skulle veta på vilken föreundersökning kring mig, så skulle jag bli lite stressad.
Ganska mycket stressad om det är folkrättsbrott.
Vad tycker du om föreundersökningen på fem år?
Det är klart att det är lång tid.
Jag förstår att det är en väldigt allvarlig sak.
På sätt och vis tycker jag att det är bra att vi får en chans att till slut kunna säga vad som verkligen händer.
Jag väntar bara på att jag ska kunna tala med dem om det.
Jag har inte gjort den.
Är du inte stressad över att du är eventuellt misstänkt?
Stressad är klart att man tar det allvarligt.
Men jag känner mig inte på något sätt att jag har gjort något fel.
På det sättet har jag ingen.
Lukas Lundin som är ansvarig för Lundins gruvverksamhet och därmed inte jobbar med oljeprospektering i Sudan.
När det kommer till åtalet vill han hellre prata om trovärdigheterna i rapporterna istället.
Varför tror ni att ni får så mycket kritik mot Lundin som riktar så mycket?

Det är ganska intressant.
Sverige har en lag som man skulle veta.
Sverige är en bra ställe för att testa det här.
Om man kan få några boklag att säga att de skulle veta att vi har gjort något fel.
Många rapporter skrivde om det.
Så tog någon svensk prosegur upp det hela.
Därför får man säga att ni får så mycket kritik.
Men vi är därin enda som har en sådan lag.
Då kunde man få säga att vi skulle veta att vi öppnade upp en jättedör för alla de här gubbarna.
Därmed är Sverige en testmarknad.
Sverige är en enda lag som man ska veta.
2020 av nunn.
Men sen tar de fram rapporter som är väldigt detaljerade.
Det här är en rapport som aldrig varit där nere.
Det är detaljerade men man har gjort intervjuer med folk som har hört intervjuer.
Det är någon elakt.
Man kan berätta om det.
Vi har en intervjuer som säger så här.
Det här går rätt att få en massa pengar.
Så många människor som vittnar de exakt samma sak.
Vi blev fördrivna därifrån av den här styrkorna.
Ja, det blev fördrivna. Det är ju civilikkrig.
Vad oljebolagen involverade, eller företrädare för oljebolagen,
involverade i att driva den här kriget framåt?
Nej, det var inte alls. Det var inte det för lätt att få olja.
Men hur kommer det att påverka dig sådär om det blir ett åtal?
Jag vet ju inte om det är en fel så det kommer att påverka alls.
Men det är bara jobbigt.
Ja, på vilket sätt är det jobbigt?
Det är jobbigt men det är jobbigt.
När det finns någon Swedish Proskyr som jagar runt och säger att vi är vår kriminal,
så är vi inte här lagom trevligt.
Såklart att det påverkar alla.
Men påverkar vi dina färre på något sätt?
Nej, det gör inte.
Det är ganska förvånad att man kan faktiskt springa runt i sex år och hålla på så här.
Det har inte kommit upp med någonting.
Men det är ganska jobbigt så stackars människor ska anklaga.
Reverse discrimination.
När förundersökningen inleds liktas en en gång strålkasta ljuset
mot föredetta stadsministern Carl Bilds, tidigare engelskumang, i Lundinbolagen.
Tror du att man inledde den här förundersökningen
för att ni hade en styrelselemtot som egentligen inte är så populär bland många i Sverige?
Jag tror det är olika orsak.

[Transcript] Naudio Dox / Risktagarna del 4: Oljans baksida

Jag tror att det hände på samma gång som Södra Sudan blev självständig.
Igen från Imanisintervju med Iha Lundin 2015.
Du har inte betalat om att ta en ny plats i styrelsen?
Nej, inte.
Att komma tillbaka på styrelsen?
Nej, det har jag inte gjort.
Jag tror att på sätt att visa att han var med på styrelsen
är viktigt för att ha också för oss.
Han gjorde mycket bra saker.
Det är inget ni ångrar.
Inte alls.
Han behövdes på den.
Man får intrycket att man kunde undvika förundersökningen om ni inte hade haft Carl Bildt?
Då säger man att det är politiskt.
Men jag kan inte säga att det här är undersökningen politiskt.
Jag tror att jag knappast.
Jag tror inte det.
Jag tror att de är helt enkelt.
De vill ha sanningen.
Det tror jag.
De är ärliga på det sättet.
Tre år innan Imanel gjorde intervjun med Ihan och Lukas som ni nyss hörde.
Intervjuade Imanel Carl Bildt som då var utrikesminister.
Den intervjun sker på ett tåg genom Tyskland.
Det är fortfarande trexamt vad Bildt visste och inte visste
vad som förs gick i Sudan när han satt i styrelsen för Lundin Petroleum.
I ett fall vore det inte enklare om du hade sagt.
Jag blev informerad av det.
Jag kom inte ihåg och så vidare och så vidare.
Ändå så har du...
De har bridit och vänts och de har jagat.
Det är Afton Lart och Expressen och vi för den delen.
Vore det inte enklare att bara säga,
okej, det kanske var så att vi gjorde dumma saker,
men nu är inte jag på den posten.
Nej, men om det var så skulle jag ha sagt det.
Men så var det ju inte.
Nej, men det är egentligen så att du är där man sätter punkt för diskussionen.
Varför tror du att det fortsätter då?
Till och med är det fel.
Det är svårt att göra allting över vad man kan.
Men det finns ju...
Det märker jag att i delen av det här finns ju en...
Ibland nästan hat mot företagande.

På sina håll.

Det gäller ju inte alla.

Och sen är det lite speciellt det där med energi och oljeföretag.

Det verkar som att man i Sverige tror att det finns en oljeskilda undervarig på en sinstation.

Man har ingenting mot en sinstation.

Men allting som levererar till bansinstationen är en morades förfärdlig förkastning och fördömning.

Det blir lite konstigt.

Om du har kunnat ta en styrelseuppdrag i ett oljeförvarig?

Ja.

Vill du ha det efteråt?

Ja.

Ongrar du att du tog det uppdraget?

Vilket då? Nej.

Inte?

Nej.

Nej alltså, jag är en bättre utrikesminister genom de erfarenheter som jag har globalt förfärdligat.

Håller du med om deras affärsbygd?

Vi måste tjäna pengar.

Vi måste vara expansiva.

Det är bättre att vi är där än att kineserna är där.

Vilket du säger.

Ja, men alltså...

Börsbolaget fungerar ju så.

Börsbolaget har ett intresse av att leverera en avkastning till vilket ju är väldigt mycket pensionsfonder som investerar sig.

Vad gör man?

Syden var ju rätt liten det hela.

Folkrets hotalet är något som än i dag

förföljer Carl Bildt och har gjort

många år efter att han lämnat Lundinstyrelsen.

När utredarna väl börjar titta på Lundinverksamheten i Sudan

så tittar de också på vilket ansvar

styrelsen kan ha haft.

Jag tror inte att det var någon tanke

att de skulle försöka åtala Carl Bildt, det tror jag.

Igen Peter Bollme.

För han satt ju under styrelsen.

Ja, men det var ju Axelsson Jonsson och Massor

som satt styrelsen under många år.

Och honom inte kunde hitta någonting

att han själv har sagt till bara tjejskjuten.
Men det gör ju inte Carl Bildt,
någon som skulle aldrig göra.
Jag tror inte att det var någon som var på tanken där,
utan det var ju försöka att kopplingar,
som de sa redan från början,
kopplingar till svensk bolag och krigsprått.
Så det finns ju en person som kanske skulle
ha varit mer rättigång som är död,
men som är kanske det som ansvarig
för det mesta av att de faktiskt fortsatte
att inte la av.
Och det är väl av och med fålen dina.
November 2021 växt åtal mot
E-Lundin Alex Schneider,
chefer för dåvarande Lundin Oil AB.
De misstänks för att medverka till
att den dåvarande synanesiska regimen
begick brott mot krigslagar
i syfte att säkra
bolagets oljeverksamhet i södra Sudan.
Men E-Lundin hade ju...
Han körde ju samma sak hela tiden.
Han hade ju det.
Vi berör oss inte om risken,
vi bara är där på grund av intresset.
Och det var ju liksom...
Om man ser i den perspektivet
som det var då under den tiden så...
Är det ju en brytningstid där mänskliga
rättigheter börjar komma in och bli en viktig del?
Och det har inte Lundin Svären
en susning av.
Men däremot har det ju då Käll och Kävron
de har ju en...
Vet ju att det här är på gång.
Så de går ju inte in i de här områdena.
Men det är ju det som Adolf säger,
men det är ju vår spetskompetens,
att vi kan göra det för vi är liten.
Så det var ju en massa små konstiga oljebolag
runtom i världen som försökte
gå in så fort som möjligt under den här
scrambled for Africa-tiden.

Det är den 5 september 2023 som Stockholms Tingsrätt planerat inleda huvudförhandlingen mot de tidigare Lundin-topparna. Det kommer bli en historisk rättegång med en förundsökning som pågått i mer än tio år och resuterat i mer än 80 000 sidor förundsökningsmaterial. Åklagaren räknar med att rättegången kommer ta minst ett och ett haft år och med säkerhet kommer det bli en av Sveriges dyraste rättegångar. Det här är ju ett unikt åtal för att det är första gången som företagsledare ställs sin förrätta för folkrättsbrott, misstänkt folkrättsbrott. Inte ser man andra världskriget har man prövat det här typen av ärenden och att man gjorde en svensk domstol rörande än för viss så svensk medborgare men även utländsk medborgare gör att det kommer vara ett stort intresse för hur man kan knyta personer som har begått brott möjligtvis i ett tredjeland, alltså ett brott som inte har begått i Sverige. Och det här är intressant av flera olika skäl. För att det är ju... I första hand måste åklagaren bevisa att det har förekommit ett folkrättsbrott och i andra hand måste han bevisa att de här två misstänkta personer har varit involverade och kanske också drivit på det här. När Adolf Lundin flyttar bolagen från kandensiska börsen till Stockholmsbörsen så gör ju man också ett steg som innebär att man faktiskt blir skyldig och följa svenska lagar och man kan ju säga så här att juridiken i Nordamerika är ju lite annorlunda

i hur den ser ut i Sverige.
I Sverige finns ju något ting
som gör att man faktiskt kan knytas
till ett brott där man borde ha vetat
att man spelade en roll
eller spädde på en konflikt.
Möjligtvis kan det vara så att de hade varit
hindrade att gå in i de mest
konfliktfyllda marknaderna
om de hade fortsatt vara börsnoterade
i Nordamerika.
Både Ian Lundin och Alex Schneiter
neka till brott.
I Lundinmålet så har ju
Alex Schneiter försvarare
anfört argumentet att
han faktiskt är Sveriges medborgare
och därför inte rimligtvis
borde ställa sig förrätta
i en svensk domstol
utan i så fall i en Sveriges domstol
men för ett antal år sedan så ändrades
regelverket och
det har gjort att man tolkar
lagen på sådant vis att
det inte spelar en roll.
Man kan ställa någon
i tredje land inför detta
och Sverige har ju också skärpt
lagen på det här området
vilket också gör att man bedömer det
som att det är rimligt att ställa
honom inför detta.
Men om någon fälls för media efter
grovt folkens brott i Sudan
riskerar de båda två långa fängelsestraf
och Lundinbolagen kommer
även att tvingas att betala ut
miljardskardestånd till de drabbade
i Sudan. Men att betala ut
ett skardestånd i Sudan
är inte så enkelt och kan få
hemska konsekvenser.
Och det är samma sak.

Vi åker och försöker informera
lokalbefolkningen och de som drabbade
för dem.
Deras tillgång till information är minimal
och de har
svårt att följa vad som sker
så vi försöker få dem
att förstå vad som sker i Sverige
och berätta. Och en hel del av vad vi gör
är att försöka minska
dess förhoppningar
att det här kommer innebära att de får
massa pengar, att det bara rullar
och landar pengar i.
För det, bara den här hoppet
och tron att det kan hända
är att folk kan skapa konflikter.
Så vi också jobbar med att
försöka minska konflikterna
så att det inte blir konflikter i området
på grund av en rätt tillgång
i Sverige.
Många av dem som
begick de värsta brotten
och många av dem är fortfarande
i makten
och har vapen och kan
skapa väldigt stora
skador.
Så folk är ju rädda.
Så vi försöker också berätta
vad händer i Sverige.
Vad kommer
att ske när det kommer?
Hur kommer det att få
och vad gör vi?
Det är en ganska viktig del.
Och så vi pratar ju då också
med ambassader och vi pratar
med regeringsföreträd. Så lite som
vi vill inte gå in i politiken.
För den är så toxisk.
Den sudsamerisk politiken
är ju styrd och helt

dominerad av män som
har skjutit i alla andra
barn och kvinnor. Så det är inte
någon roligt område att hålla på med.
Författaren
och journalisten Kerstin Lundell
som är flera år granskat Lundins affär
i Sudan, välkomnar rättegången
och tycker det är bra att svenska
staten nu åttalar Lundin.
Äntligen så tar jag svenska samhället
verkligen i tur med den här typen
av problem.
Nu kommer det inte vara lika lätt
att bedriva den här typen av verksamhet
oavsett vad domen blir.
Så det är ju fruktansvärt
obehagligt att bli uttred
på det här sättet.
I en Lundin hade vi inte räknat med
att det skulle gå på det här sättet.
Han har ju sett sin pappa och det har han ju gått bra
och det fanns ju en stämning
att det var ju inte så farligt
att ha kollbild försvarat
de har ju varit så etablerade i samhället
och så kommer någon sådana
noller till
åklagare nobody slags av
och helt plötsligt blir
allting väldigt
obehagligt
för det är ju vilken skam
det kommer liksom riktigt nära
att tänka att vara hoten med fängelse.
I nästa avsnitt
vart du gör det här har ju varit
väldigt tunga år
sen 2006
det har det ju varit
och det är det
jag skulle ju bara vilja se
att bara allting försvann
så fort som möjligt

och mamma sa
jag vill inte veta
jag vill inte veta någon mer
för hon orkade inte
Man kan inte vara helt riven
av fabrikopinien
vi är inte politiker
vi är där för att
driva vår
och för att
lämna någonting
jag tror de flesta människor
ser Lundin som ungda
gör det utifrån att de verkar vara så kallhamrade
entreprenörer
som inte tar andra hänsyn
än till bolagsvärlden
att bygga allt större bolag
utifrån att man hittar olja
områden där ingen annan letar efter olja
och att de inte hymlar med det
du har lyssnat
på fjärde avsnitt av Risktagarna
en podcast-serie
i fem delar för Norge
Risktagarna görs av mig
Mohammed Elabed och ekonomi-journalisten
i Manusedia
i redaktionen finns Jens Nilsen
och Thomas Ragnarj
Exitutproducent för Norge
är Mark Malmström fast
Juvedesign
och Stutmix Jens Nilsen
Glöm inte koden sommar
i 8 hela veckor
på hundratalsdokumentärer
för endast 69 kronor
i appen Nodio
som finns där appar finns